

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Η φιλία

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα δοκιμίου του Ευάγγελου Παπανούτσου (Πρακτική Φιλοσοφία, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1984).

Όταν σε κάποια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μας μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από έναν καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Αναζητούμε, αν όχι ένα ακόμη ζευγάρι ώμους έτοιμους να φορτωθούν κι εκείνοι μαζί μας και έτσι να μοιραστεί το φορτίο, τουλάχιστον ένα χέρι σίγουρο και ένα μάτι καθαρό, που θα μάς ενθαρρύνει ή θα μάς αποτρέψει, αν κρίνει ότι δε βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο, ότι δεν έχουμε εκτιμήσει ορθά τις δυνάμεις μας, ή δεν αναλογιστήκαμε τις συνέπειες των πράξεών μας. Ποιος, εκτός από τον φίλο μας, μπορεί να είναι ο καλύτερος σύμβουλος και κριτής μας;

Για να φανεί η αξία της φιλίας, δε θα διστάσω να επικαλεστώ ένα φαινομενικά παράδοξο γεγονός. Έχει παρατηρηθεί ότι στις κρίσιμες στιγμές της ζωής τους πολλοί, όταν τους λείπει ο φίλος, καταφεύγουν στην κρίση του εχθρού. Διαισθάνονται ότι, όπως η αγάπη, έτσι και το μίσος μπορεί να δει καθαρά μέσα μας και να μάς ζυγίσει με σκληρότητα, αλλά και με ακρίβεια. Γι' αυτό, φθάνουν στο σημείο να ανεχτούν να ακούσουν από τα χείλη του εχθρού τον αυστηρό λόγο που χρειάζεται, για να ορθοποδήσουν¹. Ξέρουν ότι την ώρα εκείνη του «μεγάλου ναι» ή του «μεγάλου όχι», όπως θα έλεγε στη γλώσσα του ο Καβάφης, θα κριθεί η τύχη τους. Τότε, λοιπόν, χρειαζόμαστε τον φίλο και στην έλλειψή του, τον εχθρό!

Η φιλία, όμως, είναι και εξαιρετικά ευαίσθητη. Όπως τα ευγενή ποτά αλλοιώνονται αμέσως με την παραμικρή πρόσμειξη ακάθαρτων ουσιών, έτσι και η φιλία δεν αντέχει στη νόθευση και διαλύεται πολύ εύκολα. Την αποσυνθέτει η ιδιοτέλεια, ο φθόνος και η αντιζηλία, τα παράγωγα, δηλαδή, του εγωισμού. Αρκεί μια σταγόνα από το δηλητήριο αυτό, για να χαθεί η εκτίμηση, να λείψει η εμπιστοσύνη και να σβήσει η αγάπη των φίλων.

Έτσι, εξηγούνται και οι δυσχέρειες που έχουν να υπερνικήσουν οι φιλίες μεταξύ ομοτέχνων, για να διατηρηθούν. Δύσκολα βρίσκει τον φίλο ο δικηγόρος σε άλλο δικηγόρο,

¹ Ορθοποδώ (ή ορθοποδίζω): αναλαμβάνω τις χαμένες μου δυνάμεις, περνώ από μια κακή κατάσταση σε μια καλή ή γενικά ικανοποιητική.

ο γιατρός σε άλλο γιατρό, ο καλλιτέχνης σε άλλο καλλιτέχνη, γιατί τις σχέσεις τους τις δηλητηριάζει ο φόβος και η υποψία του ανταγωνισμού. Στη φιλία πρέπει να πηγαίνουμε με ανέφελη καρδιά· τότε τη χαιρόμαστε.

Κείμενο 2

Το αμάρτημα της μητρός μου (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Γιώργου Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου». Στη σκηνική ενότητα η αφήγηση γίνεται από τη μητέρα του συγγραφέα.

Ήταν τότε κοντά, που επαντρολογιέτο ο Φώτης ο Μυλωνάς. Ο μακαρίτης ο πατέρας σου παράργησε το γάμο τους, ως που ν' αποσαραντήσω εγώ, για να τους στεφανώσουμε μαζί. Ήθελε να με βγάλη και μένα στον κόσμο, για να χαρώ σαν 'πανδρευμένη, αφού κορίτσι δεν μ' αφήκεν η γιαγιά σου να χαρώ.

Το πρωί τους στεφανώσαμε, και το βράδυ ήταν οι καλεσμένοι στο σπίτι τους· και επαιζαν τα βιολιά, και έτρωγεν ο κόσμος μέσα στην αυλή, κι' εγύρνα η κανάτα με το κρασί από χέρι σε χέρι. Και έκαμεν ο πατέρας σου κέφι, σαν διασκεδαστικός που ήταν ο μακαρίτης, και μ' έρριψε το μανδύλι του, να σηκωθώ να χορέψουμε. Σαν τον έβλεπα να χορεύη, μου άνοιγεν η καρδιά μου, και σαν νέα που ήμουνε, αγαπούσα κ' εγώ το χορό. Κ' εχορέψαμε λοιπόν κ' εχόρεψαν και οι άλλοι καταπόδι μας. Μα εμείς εχορέψαμε και καλλίτερα και πολύτερα.

Σαν εκοντέψανε τα μεσάνυχτα, επήρα τον πατέρα σου παράμερα και τον είπα· άνδρα, εγώ έχω παιδί 'στην κούνια και δεν μπορώ πια να μείνω. Το παιδί πεινά· εγώ εσπάργωσα. Πώς να το βυζάξω μέσ' στον κόσμο και με το καλό μου φόρεμα! Μείνε συ, αν θέλεις να διασκεδάσης ακόμα. Εγώ θα πάρω το μωρό να πάγω στο σπίτι.

- Ε, καλὰ γυναίκα! Είπε ο σχωρεμένος, και μ' επαπάρισε 'πα στον ώμο. Έλα, χόρεψε κι' αυτό το χορό μαζί μου, και ύστερα πηγαίνουμε κ' οι δύο. Το κρασί άρχησε να με χτυπά στο κεφάλι, και αφορμή γυρεύω κι' εγώ να φύγω.

Σαν εξεχορέψαμε κ' εκείνο το χορό, επήραμε τη στράτα².

Ο γαμβρός έστειλε τα παιχνίδια³ και μας εξεπροβόδησαν ως το μισό το δρόμο. Μα είχαμε ακόμη πολύ ως το σπίτι. Γιατί ο γάμος έγινε στον Καρσιμαχαλά. Ο δούλος επήγαινε μπροστά με το φανάρι. Ο πατέρας σου εσήκωνε το παιδί, και βαστούσε και μένα από το χέρι.

- Κουράσθης, βλέπω, γυναίκα!

² τον δρόμο (της επιστροφής)

³ τα όργανα

- Ναι, Μιχαλιό. Κουράσθηκα.

- Άιντε βάλ' ακόμα κομμάτι δύναμι, ως που να φθάσουμε στο σπίτι, θα στρώσω τα στρώματα μοναχός μου. Εμετάνοιωσα που σ' έβαλα κ' εχόρεψες τόσο πολύ.

- Δεν πειράζει, άνδρα, του είπα. Το έκαμα για το χατήρι σου. Αύριο ξεκουράζομαι πάλι.

Έτσι ήρθαμε στο σπίτι. Εγώ εφάσκιωσα⁴ κ' εβύζαξα το παιδι κ' εκείνος έστρωσε. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιες σκέψεις στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας επιχειρεί να αναδείξει την αξία της φιλίας; (50 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί για την οργάνωση του λόγου του την αναλογία. Να εντοπίσεις τα μέλη της (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις αυτή του την επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να καταγράψεις πέντε (5) λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 στις οποίες η λειτουργία της γλώσσας είναι μεταφορική (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του συζύγου με στοιχεία του Κειμένου 2, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι ο χρόνος της ιστορίας τοποθετείται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη συμπεριφορά και γιατί; Οργάνωσε την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

⁴ έβαλα την πάνα (με όρους της εποχής μας)